

Nodiadau Canllaw ar gyfer y Ffurflen Gwybodaeth Gryno

Cefndir a Chyflwyniad

Yn 2002 cyhoeddodd Uned Strategaeth y Llywodraeth ei hadroddiad, Gweithredu Preifat, Budd Cyhoeddus. Roedd yr adroddiad wedi adnabod angen am wybodaeth hygyrch a pherthnasol am elusennau. Argymhellodd y dylai elusennau gydag incwm o fwy nag £1miliwn gwblhau Ffurflen Gwybodaeth Gryno (FfGG) yn tynnu sylw at wybodaeth ansoddol a meintiol allweddol am waith yr elusen, gan ganolbwyntio ar sut y mae'n gosod amcanion ac yn mesur ei chanlyniadau a'i heffaith.

Yn 2003 roedd y Llywodraeth wedi cyhoeddi ei hymateb i adroddiad yr Uned Strategaeth gan fynegi ei chefnogaeth i'r argymhelliad hwn. O ganlyniad roedd y Swyddfa Gartref wedi gofyn i'r Comisiwn Elusennau weithredu ar hyn, a thrwy ymgynghori â'r sector, aethpwyd ati i ddatblygu'r FfGG er mwyn iddi gael ei chynnwys yn y Ffurflen Flynyddol o 2005 ymlaen. Ei phrif bwrpas yw cryfhau'r wybodaeth sydd ar gael i'r cyhoedd am waith elusennau.

Mae'r FfGG yn ceisio cynnig modd i elusennau ddarparu **crynodeb** hawdd ei gyrchu o nodau, gweithgareddau a chyflawniadau allweddol a all gyfeirio darllenwyr at wybodaeth fwy manwl sydd wedi'i chynnwys yn adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a chyfrifon, eu hadolygiadau blynyddol, eu gwefannau a gwybodaeth gyhoeddedig arall. Dylai elusennau ystyried cynnwys y Crynodeb wedi'i gwblhau ar eu gwefannau eu hunain i hwyluso gallu'r cyhoedd i'w gyrchu a'r wybodaeth sylfaenol, fwy manwl.

Pan fyddwch yn cwblhau'r FfGG, dylech geisio creu dogfen sy'n helpu'r cyhoedd i ddeall yr hyn y mae'ch elusen yn ei wneud a sut y mae wedi perfformio. Cofiwch mai'r cyhoedd yw eich prif gynulleidfa, felly defnyddiwch iaith sydd mor glir a syml â phosibl.

Cwmpas

Mae'n rhaid i bob elusen gydag incwm blynyddol o fwy nag £1 miliwn gwblhau'r FfGG. Ceisir gwybodaeth ar holl weithgareddau'ch elusen waeth a ydynt yn cael eu cyflawni'n uniongyrchol gan eich elusen neu drwy unrhyw is-ymgymeriadau y mae'ch elusen yn eu rheoli ac yn cyfrif amdanynt o fewn ei chyfrifon cyfunol. Os yw gweithgareddau elusennau'n cael eu cyflawni trwy dalu grantiau neu drwy ddarparu cronfeydd i bartneriaid neu fentrau ar y cyd, dylai'r wybodaeth (bydd gweithgareddau menter ar y cyd yn cael eu cynnwys mewn cyfrifon cyfunol) yn y FfGG gael ei thynnu o gyfrifon

cyfunol eich elusen gan esbonio sut y mae nodau, strategaethau ac amcanion y cyllid yn ymwneud â'ch elusen ac nid rhai y sawl sy'n derbyn y grant neu'r cyllid.

Egwyddorion Allweddol

Bydd yr wybodaeth yn:

- hawdd ei deall, ac yn ddefnyddiol i'r cyhoedd sydd 'â diddordeb', gan gynnwys rhoddwyr, buddsoddwyr a buddiolwyr
- rhoi gwybodaeth well i'r cyhoedd am waith elusennau
- darparu braslun o nodau, gweithgareddau a chyraeddiadau'r elusen
- darparu gwybodaeth am ffactorau sydd wedi effeithio ar berfformiad
- bod ar gael i'r cyhoedd trwy gael ei harddangos ar wefan y Comisiwn Elusennau

Dylai'r wybodaeth:

- gyfeirio at, a dangos cysylltiadau â ffynonellau gwybodaeth mwy manwl, er enghraifft adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a chyfrifon
- cyfateb â ffynonellau gwybodaeth eraill
- gallu cael ei dilysu a deillio o sylfaen dystiolaeth glir
- dangos cyd-destun yr wybodaeth a adroddir, a'i harwyddocâd yn y tymor hwy, er enghraifft ei pherthynas â thueddiadau allanol, neu berfformiad y flwyddyn flaenorol

Rhaid i'r wybodaeth:

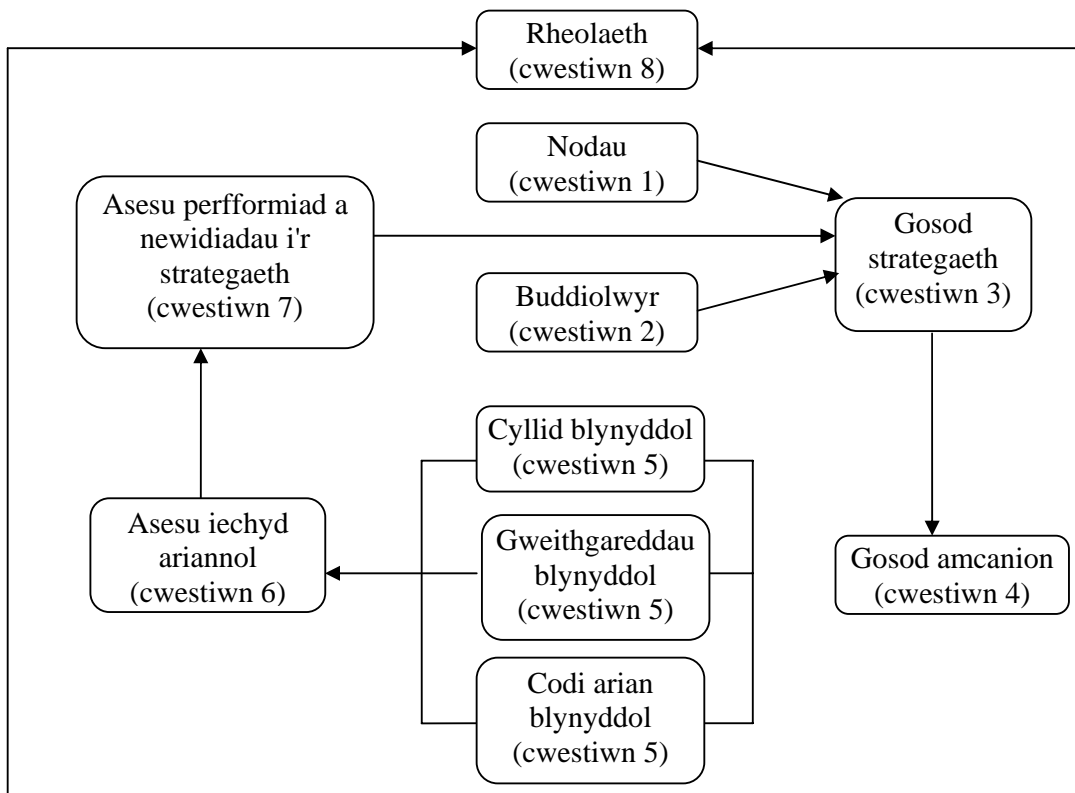
- gael ei hunan-ardystio trwy gael ei chymeradwyo gan ymddiriedolwr
- gael ei chyflwyno fel rhan o'r Ffurflen Flynyddol i'r Comisiwn Elusennau

Canllawiau ar ateb y cwestiynau

Dylai hyd yr ymateb i bob cwestiwn adlewyrchu'r ffaith bod pob un yn bwriadu bod yn **grynoded** o'r wybodaeth **allweddol** a ddatgelir yn adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a chyfrifon a ffynonellau eraill o wybodaeth sydd ar gael i'r cyhoedd. Mae pob cwestiwn yn gadael lle i chi gynnwys croesgyfeiriad at fwy o fanylion ar y pwnc perthnasol mewn, er enghraifft, adroddiad blynyddol a chyfrifon eich elusen, eich adolygiad blynyddol neu'ch gwefan.

Mae'n bosibl bod is-ymgymeriadau gan eich elusen y mae'n eu rheoli a thrwyddynt mae'n ymgymryd â rhan o'i gweithgareddau elusennol neu gynhyrchu incwm. Os mai dyma yw'r achos, dylai'r atebion a rowch i bob cwestiwn yn y FfGG gwmpasu gweithgareddau a chyllid y "grŵp" cyfan fel a ddatgelir yng nghyfrifon cyfunol eich elusen ac nid dim ond yr elusen ei hun.

Mae'r cwestiynau yn bwriadu helpu dangos nodweddion allweddol pob prif agwedd ar gylchred gweithredu eich elusen, fel y dangosir yn y diagram canlynol.

Cwestiwn 1: Nodau'r elusen

Dylech esbonio'n gryno yr hyn y mae'ch elusen yn bwriadu ei gyflawni, neu'r gwahaniaeth y mae'n ceisio ei wneud. Dylai'r datganiad ddarparu dealltwriaeth o bwrpas gweithgareddau'ch elusen ac, ar lefel uchel iawn, cyfeiriad sylfaenol gwaith eich elusen. Fel arfer ni fyddai'r datganiad hwn yr un fath ag amcanion cyfreithiol yr elusen (sydd eisoes wedi'u datgan ar wefan y Comisiwn).

Cwestiwn 2: Pwy sy'n elwa

I elusennau sy'n rhoi grantiau, dylai'r manylion a roddwyd mewn ymateb i'r cwestiynau esbonio'r categorïau neu'r grwpiau o fuddiolwyr y rhoddir grantiau iddynt. Pan fydd polisiâu rhoi grantiau yn canolbwyntio ar gefnogi mathau arbennig o weithgareddau, unwaith eto dylid esbonio hyn.

2 a): Pwy sy'n elwa o waith yr elusen?

Dylech esbonio neu restru'r grwpiau o bobl, cymunedau neu sefydliadau y mae'ch elusen yn gweithio i'w cynorthwyo. Bydd hyn yn cynnwys unrhyw bobl neu sefydliadau sy'n cael budd o wasanaethau neu gyfleusterau'r elusen, naill ai wedi'u darparu gan yr elusen yn wirfoddol neu fel gwasanaeth cytundebol, efallai ar ran corff fel awdurdod lleol.

2 b): Sut ydych chi'n ymateb i'w hanghenion a sut ydyn nhw'n dylanwadu ar ddatblygiad yr elusen?

Mae elusennau'n bodoli i wasanaethu eu buddiolwyr (cyfredol a phosibl), neu ddefnyddwyr gwasanaeth, a darparu gwasanaethau sy'n bodloni eu hanghenion mor gyflawn â phosibl. Bydd elusennau sy'n cael eu gweinyddu'n dda yn ceisio gwella eu gwasanaethau yn barhaus mewn ffyrdd sy'n cael effaith uniongyrchol a chadarnhaol ar fywydau defnyddwyr, gan ystyried amrywiaeth o syniadau a dulliau i gyflawni hyn. Mae buddiolwyr a defnyddwyr gwasanaeth yn rhanddeiliaid allweddol.

Dylech esbonio'n fyr sut mae'ch elusen yn ceisio barn ei buddiolwyr neu ddefnyddwyr, yn cyfathrebu â'r grwpiau hyn a sut mae eu barn yn cael ei sianelu i brosesau gwneud penderfyniadau eich elusen.

Mae'r cwestiwn hwn yn gymwys i bob elusen os ydynt yn darparu gwasanaethau neu beidio, er enghraifft, byddai'n rhaid i elusen sy'n rhoi grantiau esbonio sut y mae'n ystyried anghenion y rhai sy'n gwneud cais am grant a'r rhai sydd wedi derbyn grant.

Cwestiwn 3: Strategaeth yr elusen

3 a): Beth yw elfennau allweddol strategaeth yr elusen yn y tymor canolig i dymor hir?

Pwrpas y cwestiwn hwn yw cynnig modd i'ch elusen esbonio sut y mae'n bwriadu cyflawni ei hamcanion pwysicaf yn y tymor canolig i'r tymor hir. Dylai'r esboniadau:

- ddarparu dealltwriaeth o'r strategaeth ar gyfer cyflawni eich amcanion allweddol
- darparu dealltwriaeth o sut y bydd yr amcanion allweddol hyn yn hyrwyddo nod eich elusen
- ymwneud yn bennaf â gweithgareddau elusennol eich elusen.

3 b): Sut mae'ch elusen yn mesur llwyddiant y strategaeth?

Dylech esbonio'n fyr y technegau a ddefnyddir gan eich elusen i asesu a yw'n cyflawni effeithiolrwydd ehangach, mwy tymor hir ei strategaeth. Ar gyfer elusennau rhoi grantiau mae hyn yn gymwys i'w hasesiad o'u strategaethau eu hunain yn hytrach na strategaethau'r rhai sy'n derbyn grantiau.

Cwestiwn 4: Amcanion a chyraeddiadau

Ar gyfer elusennau sy'n rhoi grantiau, mae'r wybodaeth sy'n ofynnol i ateb y cwestiynau hyn yn ymwneud ag amcanion a gweithgareddau'r sawl sy'n rhoi grantiau nid amcanion a gweithgareddau'r rhai sy'n derbyn grantiau.

4 a): Beth oedd prif amcanion blynyddol yr elusen ac a chawsant eu cyflawni?

Pwrpas y cwestiwn hwn yn gyntaf yw cynnig modd i'ch elusen amlinellu ei hamcanion tymor byr ar gyfer y flwyddyn. Dylai'r amcanion hyn ddarparu dealltwriaeth o sut yr oeddech yn bwriadu gweithredu strategaeth eich elusen yn ystod y flwyddyn. Dylech esbonio eich amcanion a'u cysylltu â deilliannau allanol yn hytrach na rheolaeth fewnol. Dylai'ch esboniad gynnig modd i'r darllenydd asesu sut y byddai'r amcanion blynyddol yn helpu'ch elusen i gyflawni ei nod a'i strategaeth gyffredinol.

Yn ail ran y cwestiwn, dylech roi manylion am y cyrhaeddiad, o ran y mesurau neu'r dangosyddion a ddefnyddir gan yr elusen i asesu perfformiad yn erbyn ei hamcanion blynyddol. Os yw'n gymwys, mae'n bosibl yr hoffech esbonio'r rhesymau pam nad oedd targed wedi cael ei gyflawni. Gall y mesurau fod yn feintiol neu'n ansoddol, neu'n gymysgedd o'r ddau.

Cwestiwn 5: Incwm a gwariant

5 a): Beth oedd ffynonellau incwm yr elusen yn ystod y flwyddyn?

Dylai'r dadansoddiad incwm sy'n ofynnol ddeillio o'r Datganiad o Weithgareddau Ariannol ar gyfer y flwyddyn. Mae'r diffiniadau o'r mathau o incwm sydd i'w cynnwys ym mhob un o'r penawdau safonol wedi'u nodi yn y Rhestr Termau a dylent gyfateb â'r rhai a ddefnyddir yn SORP 2005. Dylid defnyddio Llinell 5 (adnoddau eraill yn dod i mewn) dim ond os nad oes modd dadansoddi ffynhonnell incwm o fewn y pedwar categori incwm a ddarparwyd. Ni fydd angen i'r rhan fwyaf o elusennau ddefnyddio'r categori hwn ac os oes angen ei ddefnyddio mae'r symiau'n debygol o fod yn gyfran fach yn unig o gyfanswm incwm.

5 b): Beth oedd y gweithgareddau mwyaf arwyddocaol yn ystod y flwyddyn, a faint oedd yr elusen wedi gwario arnynt?

Dylech roi manylion byr am y gweithgareddau elusennol hynny a wnaeth y cyfraniad mwyaf arwyddocaol at yr amcanion blynyddol rydych wedi'u rhestru yng Nghwestiwn 4. Gallai'r wybodaeth a ddarperir yma gynnwys manylion am y gwasanaethau a ddarparwyd gan eich elusen, prosiectau neu raglenni o bwys yr oedd eich elusen wedi ymgymryd â nhw / yn ymgymryd â nhw, neu'r math o grantiau a gafodd eu rhoi. Dylai'r manylion a ddarperir fod yn ddigonol er mwyn rhoi dealltwriaeth resymol o'r gwaith y mae'ch elusen wedi'i wneud yn ystod y flwyddyn.

Fel rheol dylai'r categori "Arall" gynrychioli cyfran fach yn unig o gyfanswm gwariant elusennol ac fe'i defnyddir i grynhoi costau'r gweithgareddau hynny sydd heb eu rhestru ar wahân.

Mae'r diffiniad o'r hyn a olygir wrth weithgaredd elusennol wedi'i nodi yn y Rhestr Termau ac mae'n cyfateb a'r hyn a ddefnyddir yn y SORP. Dylai elusennau sy'n rhoi grantiau ddatgelu cost y grantiau y maent wedi'u rhoi ac nid yn unig y costau a gafwyd wrth weinyddu eu rhaglen rhoi grantiau. Dylai'r "Cyfanswm gwariant ar weithgareddau elusennol" gyfateb â'r ffigur a ddatgelir yn Natganiad o Weithgareddau Ariannol eich elusen.

Dylai'r swm a nodir ar gyfer "Cyfanswm Gwariant" gyfateb hefyd â'r swm a ddatgelir fel "Cyfanswm adnoddau a ddefnyddiwyd" yn Natganiad o Weithgareddau Ariannol eich elusen.

Dylech gynnwys manylion a chost gweithgareddau elusennol a gyflawnwyd trwy unrhyw is-ymgymeriad sydd wedi'u cynnwys yng nghyfrifon cyfunol eich elusen.

Efallai yr hoffech gynnig sylwadau, neu esbonio'r gweithgareddau a chostau elusennol rydych wedi'u darparu, er enghraifft os yw gweithgaredd yn isel o ran costau ond yn cael effaith fawr.

5 c): Beth oedd tri phrif weithgaredd codi arian yr elusen yn ystod y flwyddyn, a faint oedd pob un wedi'i gynhyrchu a chostio?

Mae gweithgareddau codi arian yma yn cynnwys incwm o bob gweithgaredd sy'n ceisio codi Incwm Gwirfoddol ac o Weithgareddau ar gyfer Cynhyrchu Arian (gweler y diffiniadau yn y Rhestr Termu). Mae'r diffiniadau hyn, a'r sail cyfrifyddu incwm a chostau, yn cyfateb â'r rhai a ddefnyddir yn y SORP.

Pan fyddwch yn nodi prif weithgareddau codi arian eich elusen yn ystod y flwyddyn, dylech ddewis y gweithgareddau hynny yr ystyrir eu bod o'r pwysigrwydd strategol mwyaf i'ch elusen. Yn y rhan fwyaf o achosion byddant yn golygu'r gweithgareddau sydd wedi cynhyrchu'r incwm mwyaf ar gyfer eich elusen. Os yw'r eitemau hyn o bwys mae'n debyg y bydd eich elusen wedi cynnwys yr wybodaeth hon yn y nodiadau ar eu cyfrifon.

Dylai'r cyfanswm incwm a gynhyrchwyd o weithgareddau codi arian gyfateb â'r cyfanswm Incwm Gwirfoddol ac Incwm o Weithgareddau ar gyfer Cynhyrchu Arian a ddarparwyd yng nghwestiwn 5a) o dan 1. Incwm Gwirfoddol a 2. Gweithgareddau ar gyfer Cynhyrchu Arian. Felly dylai'r llinell "Arall" nodi'r ffigur gweddill i sicrhau bod y cyfansymiau yn cyfateb â chwestiwn 5a).

Dylai costau pob gweithgaredd gynnwys costau uniongyrchol ac anuniongyrchol y flwyddyn. Dylai cyfanswm holl gostau gweithgareddau codi arian gyfateb â'r cyfansymiau a ddatgelir yn y Datganiad o Weithgareddau Ariannol o dan y penawdau "Costau cynhyrchu Incwm Gwirfoddol" a "Chodi Arian Masnachu: costau nwyddau a werthwyd a chostau eraill".

Wrth ateb y cwestiwn hwn, dylech gynnwys unrhyw weithgareddau codi arian sy'n cael eu gwneud trwy is-ymgymeriadau.

Cwestiwn 6: Cyflwr ariannol yr elusen

Mae cyflwr ariannol yr elusen ar ddiwedd pob blwyddyn yn cael effaith ar yr hyn y gall / y bydd yn ei wneud yn y dyfodol. Yn eich ateb i'r cwestiwn hwn, dylech dynnu sylw at wybodaeth allweddol sy'n ymwneud â chyflwr ariannol eich elusen ar ddiwedd y flwyddyn gan gynnwys, er enghraifft, lefel ei chronfeydd wrth gefn, ydy'r lefel honno yn foddhaol, pam mae'r cronfeydd wrth gefn yn cael eu cadw

ac unrhyw ymrwymiadau ariannol arwyddocaol a allai grisialu yn y dyfodol.

Cwestiwn 7: Y flwyddyn nesaf

7 a): Sut bydd perfformiad cyffredinol y flwyddyn ddiwethaf yn effeithio ar strategaeth yr elusen yn y tymor canolig i'r tymor hir?

Dylech ddefnyddio asesiad eich elusen o'i gweithgareddau a deilliannau neu effaith ei gwaith yn ystod y flwyddyn i fwydo i mewn i'w phrosesau cynllunio, gan ddylanwadu ar gyfeiriad gweithgareddau yn y dyfodol. Dylech esbonio sut y defnyddir yr asesiad o ganlyniadau perfformiad eich elusen yn ystod y flwyddyn i addasu ei strategaeth yn y tymor canolig i'r tymor hir.

7 b): Beth yw prif amcanion blynyddol yr elusen ar gyfer y flwyddyn nesaf?

Nod y cwestiwn hwn yw cynnig modd i'ch elusen amlinellu ei hamcanion blynyddol ar gyfer y flwyddyn nesaf.

Dylech nodi ac esbonio amcanion sy'n cael deilliannau allanol, yn hytrach nag amcanion rheoli mewnol. Dylid rhoi blaenoriaeth i ddatgelu amcanion sy'n ymwneud â deilliannau allanol yn hytrach na rheolaeth fewnol. Os yw'n bosibl dylid eu mynegi mewn ffordd sy'n cynnig modd i'r darllynydd asesu sut y bydd yr amcanion yn cyflawni nod cyffredinol yr elusen ymhellach.

Cwestiwn 8: Rheolaeth yr elusen

Mae rheolaeth neu lywodraethu yn darparu'r mecanwaith ar gyfer cyfeirio a rheoli elusen. Mae llywodraethu da yn hanfodol i sicrhau bod elusen yn gweithredu'n effeithiol. Mae cyhoeddiad y Comisiwn Elusennau CC10 (Nodweddion Elusen Effeithiol) yn diffinio llywodraethu elusen yn effeithiol fel hyn:

"Mae elusen effeithiol yn cael ei gweinyddu gan gorff ymddiriedolwyr hawdd ei adnabod sydd â'r cydbwysedd cywir o sgiliau a phrofiad i weinyddu'r elusen yn effeithiol, yn gweithredu er lles gorau'r elusen a'i buddiolwyr, yn deall ei chyfrifoldebau ac yn gweithredu systemau i'w hymarfer yn effeithiol".

Mae'r cwestiwn hwn yn bwriadu cynnig modd i chi esbonio'n gryno sut mae'ch elusen yn ceisio sicrhau bod trefniadau llywodraethu priodol mewn lle a bod unrhyw weithdrefnau wedi'u mabwysiadu i adolygu trefniadau o'r fath.

Nid oes rhaid i chi roi disgrifiad llawn o holl drefniadau llywodraethu'ch elusen - mae'n bosibl bod y rhain eisoes wedi'u darparu yn adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr ac, os felly, mae'n bosibl yr hoffech groesgyfeirio iddynt yn y crynodeb hwn. Dylech esbonio sut rydych yn sicrhau bod y trefniadau hyn yn briodol ac yn effeithiol.

Cofiwch nid yw llawer o aelodau'r cyhoedd yn deall sut mae elusen yn cael ei rhedeg, felly gwnewch eich pwyntiau'n glir ac yn syml.

Rhestr Termiau

Adnoddau eraill sy'n dod i mewn: holl adnoddau sy'n dod i mewn yr elusen heblaw'r rhai sydd wedi'u categoreiddio fel Incwm Gwirfoddol, Incwm o Weithgareddau ar gyfer Cynhyrchu Arian, Incwm Buddsoddiadau ac Adnoddau sy'n Dod i Mewn o Weithgareddau Elusennol.

Adnoddau sy'n dod i mewn o weithgareddau elusennol: unrhyw adnoddau sy'n dod i mewn sy'n daliad am nwyddau neu wasanaethau a ddarperir er budd buddiolwyr yr elusen. Maent yn cynnwys incwm sy'n deillio o:

- werthu nwyddau a gwasanaethau a ddarparwyd fel rhan o weithgaredd elusennol uniongyrchol (masnachu prif bwrpas);
- gwerthu nwyddau neu wasanaethau sydd wedi'u gwneud neu eu darparu gan fuddiolwyr yr elusen;
- gosod eiddo heb fod yn fuddsoddiad er mwyn hybu amcanion yr elusen;
- taliadau cytundebol gan y llywodraeth neu awdurdodau cyhoeddus os cânt eu derbyn ym musnes arferol masnachu o dan y tri chategori uchod (ee, ffioedd am ofal seibiant);
- grantiau gydag amodau sy'n eu gwneud yn debyg yn nhermau economaidd i incwm masnachu, megis cytundebau lefel gwasanaeth gydag awdurdodau lleol.

Allbynnau: y gweithgareddau, gwasanaethau a'r nwyddau a ddarperir i ddefnyddwyr. Mae'r rhain yn dangos maint y gwaith a wnaed, gan gynrychioli cynnyrch uniongyrchol yr elusen sy'n deillio o'i gweithgareddau.

Amcanion: y nodau y mae'r elusen yn bwriadu eu cyflawni er mwyn gwireddu ei nodau a hyrwyddo ei strategaeth, dros gyfnod o flynyddoedd fel arfer.

Amcanion blynyddol: y nodau y mae'r elusen yn bwriadu eu cyflawni yn ystod un flwyddyn er mwyn gwireddu ei nodau a hyrwyddo ei strategaeth.

Blwyddyn: y flwyddyn y mae'r Crynodeb wedi'i baratoi ar ei chyfer. Fel arfer bydd yr un flwyddyn â'r flwyddyn y paratowyd adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a chyfrifon ar ei chyfer.

Buddiolwyr: unigolion, pobl neu gyrff a allai gael budd o dan ymddiriedolaethau elusennol.

Canlyniadau: canlyniad neu'r hyn sy'n deillio o'r camau y mae'r elusen yn eu cymryd. Gallant fod yn ariannol neu heb fod yn ariannol.

Cenhadaeth: tasgau neu ddyletswyddau y mae'r elusen eisiau eu cyflawni.

Cerrig milltir: digwyddiadau allweddol yn y cynnydd tuag at fodloni nodau ac amcanion.

Cynllun: disgrifiad ysgrifenedig o'r camau y mae'r elusen yn bwriadu eu cymryd i gyflawni pethau penodol. Gweler hefyd Strategaeth.

Cyraeddiadau: pethau y mae'r elusen wedi'u cyflawni.

Dangosyddion: gwybodaeth glir, hawdd ei mesur, sy'n dangos sut mae'r elusen yn perfformio.

Defnyddwyr gwasanaeth: unrhyw un sy'n defnyddio neu'n cael budd o wasanaethau neu gyfleusterau elusen, boed gan wirfoddolwyr neu dan wasanaeth cytundeb.

Deilliannau: y newidiadau, buddion, dysgu neu effeithiau eraill sy'n digwydd o ganlyniad i wasanaethau neu weithgareddau'r elusen.

Effaith: effeithiau cyffredinol, mwy tymor hir gwaith yr elusen.

Gwasanaethau: y nwyddau, grantiau, gwybodaeth a gweithgareddau y mae'r elusen yn eu darparu ar gyfer ei defnyddwyr.

Gweithgareddau: unrhyw beth a wnaed trwy ddefnyddio adnoddau'r elusen neu adnoddau sydd o dan ei rheolaeth, a chan gynnwys ei holl waith a'i gwasanaethau.

Gweithgareddau allweddol: y gweithgareddau pwysicaf y mae'r elusen yn ymgymryd â nhw.

Gweithgareddau ar gyfer cynhyrchu arian: gweithgareddau masnachu y mae'r elusen yn ymgymryd â nhw yn benodol i gynhyrchu adnoddau sy'n dod i mewn. Maent yn cynnwys:

- digwyddiadau codi arian fel ffeiriau sborion, arddangosiadau tân gwyllt a chyngherddau (sy'n cael eu hystyried yn weithgareddau masnachu yn ôl y gyfraith);
- gweithgareddau masnachu anelusennol;
- ffioedd ar gyfer unrhyw wasanaethau a ddarperir i'r rhai nad ydynt yn fuddiolwyr;
- incwm a gynhyrchir trwy siopau yn gwerthu naill ai nwyddau sydd wedi cael eu prynu i mewn neu nwyddau a roddwyd;
- unrhyw incwm loteri neu nawdd nad oes modd ei ystyried fel rhoddion syml.

Gweithgareddau codi arian: gweithgareddau sy'n gysylltiedig â chynhyrchu adnoddau sy'n dod i mewn o bob ffynhonnell ond heb gynnwys gweithgareddau elusennol. Maent yn cynnwys cynhyrchu Incwm Gwirfoddol, ymgymryd â Masnachu Codi Arian a darparu gwasanaethau anelusennol i gynhyrchu incwm.

Mae'r incwm o'r gweithgareddau hyn yn cael ei gategoreiddio yn Natganiad o Weithgareddau Ariannol yr elusen naill ai fel Incwm Gwirfoddol neu fel Gweithgareddau ar gyfer Cynhyrchu Arian. Dylai costau'r gweithgareddau hyn fod wedi cael eu categoreiddio yn Natganiad o Weithgareddau Ariannol yr elusen naill ai fel Costau Cynhyrchu Incwm Gwirfoddol neu fel Masnachu Codi Arian.

Gweithgareddau elusennol: y gwaith a wneir gan yr elusen i gyflawni ei hamcanion elusennol. Nid ydynt yn cynnwys costau codi arian i gyllido gweithgareddau'r elusen a'i chostau llywodraethu.

Gweledigaeth: y ddelfryd y mae'r elusen yn gweithio tuag at ei chyflawni.

Gwerthoedd: cyfres o egwyddorion y mae elusen yn ceisio eu defnyddio wrth osod ei chenhadaeth a'i nodau yn ei gweithrediadau o ddydd i ddydd.

Gwybodaeth ansoddol: gwybodaeth sy'n ddisgrifiadol ac yn ddeongliadol yn bennaf.

Gwybodaeth feintiol: gwybodaeth sy'n rhifiadol yn bennaf.

Incwm buddsoddiadau: adnoddau sy'n dod i mewn o asedau buddsoddiad, gan gynnwys difidendau, llog a rhenti a dderbyniwyd gan eiddo buddsoddiad. Nid yw'n cynnwys enillion a cholledion buddsoddi wedi'u realeiddio a heb eu realeiddio.

Incwm Gros: cyfanswm incwm a gofnodwyd eich elusen o bob ffynhonnell gan gynnwys yr incwm a dderbyniwyd at ddibenion cyfyngedig. Nid yw'n cynnwys unrhyw enillion cyfalaf sy'n deillio o fuddsoddiadau neu unrhyw ailwerthusiad o asedau sefydlog yn y flwyddyn. Dylai'r manylion a ddarperir ar y ffurflen hon gyfateb â chyfrifon statudol eich elusen, a bydd yn hafal i gyfanswm adnoddau sy'n dod i mewn eich elusen, fel y dangosir yn ei Datganiad o Weithgareddau Ariannol.

Incwm gwirfoddol: adnoddau sy'n dod i mewn a ddarperir i'r elusen na ddisgwylir i'r elusen ddarparu unrhyw beth yn gyfnewid amdanynt. Mae incwm gwirfoddol yn cynnwys:

- rhoddion a chyfraniadau;
- tanysgrifiadau aelodaeth sy'n rhodd o ran natur yn bennaf;
- cymynroddion;
- grantiau o natur cyllid cyffredinol neu graidd (ond nid grantiau sy'n gofyn am ddarparu gwasanaeth elusennol arbennig);
- rhoddion o fath arall, cyfleusterau neu wasanaethau a roddir os ydynt wedi'u cynnwys yng nghyfrifon statudol yr elusen.

Meincnodau: y meini prawf a ddefnyddir i fesur rhywbeth, megis canlyniadau gweithgaredd elusennol.

Mewnbynnau: yr adnoddau a'r gweithgareddau a ddefnyddir o fewn yr elusen i ddarparu'r gwasanaethau a gynigir, er enghraifft, amser staff a gwirfoddolwyr, defnyddio cyfarpar ac ati.

Nodau: y newidiadau y mae'r elusen yn bwriadu eu gwneud, neu'r gwahaniaeth y mae'n gobeithio ei wneud.

Rhanddeiliaid: unrhyw berson, grŵp, neu sefydliad a chanddynt ddiddordeb yn yr elusen, neu sy'n disgwyl rhywbeth gan yr elusen.

SORP: Datganiad o Arferion Cymeradwy Elusennau (SORP Elusennau) sy'n cynnig argymhellion ar gyfer fformat a chynnwys adroddiadau a chyfrifon elusennau. Mae'n gymwys i elusennau sy'n paratoi cyfrifon cronïadau er mwyn rhoi "darlun gwir a theg." Ynghyd â'r SORP Elusennau mae'r dudalen hon yn darparu cysylltiadau pellach a all fod o gymorth i'r rhai sy'n paratoi cyfrifon.

Strategaeth: dull wedi'i gynllunio o gyflawni amcanion tymor hwy. Fel arfer bydd strategaeth tymor canolig i dymor hir yn cwmpasu cyfnod o dair i bum mlynedd neu fwy.

Targedau: Nodau neu amcanion a osodir gan yr elusen ar ddechrau'r cyfnod ac yna'n cael eu defnyddio i fesur cyraeddiadau.

Trefniadau llywodraethu: trefniadau'r ymddiriedolwyr elusen ar gyfer rheoli'r elusen a'i gweithgareddau.

Ymddiriedolwyr: gweler ymddiriedolwyr elusen.

Ymddiriedolwyr elusen: y bobl sydd, o dan ddogfen lywodraethol yr elusen, yn gyfrifol am reolaeth gyffredinol yr elusen ac am sicrhau ei bod yn cael ei rheoli'n briodol. Yn nogfen lywodraethol yr elusen gallant gael eu galw'n ymddiriedolwyr.